కార్య శూరుడు

శిశిరకుమారబాబు రైలు దిగాడు. అది అట్టే పెద్దస్టేషన్ కాక పోవటంవల్ల ప్రయాణీకులు ఎక్కువమంది లేరు. సామాన్లు మోసే కూలీలు అసలే లేరు. ఒక పోర్టరు మాత్రం ఎర్రజెండా ఆకుపచ్చజెండా కలిపి చుట్టి చంకలో పెట్టుకొని అటూ ఇటూ తిరుగుచున్నాడు. ఆ రైలు మార్గమంతా తన జండాల ప్రభావం వల్లే నడుస్తూవుందని అతని అహంకారం.

అతన్ని పిలిచి శిశిరకుమారబాబు అడిగాడు—"వెంకయ్యగా రిల్లెక్కడ ?"

"ఏ వెంకయ్య ? ఇక్కడ వెంకయ్యలు క్కొల్లల క్కొల్లలున్నారు!" అన్నాడు పోర్టరు.

శిశిరకుమారబాబుకి వెంకయ్య ఇంటి పేరు తెలియదు. తిలకం భర్త అని మాత్రమే తెలుసు. ఒక ఫ్యాక్టరీలో మేనేజరనీ; కూలీలతో కలిసి సమ్మె చెయ్యటంవల్ల ఈమధ్యే ఉద్యోగం ఊడిం దనీ తెలుసు. ఆ సంగతే పోర్టరుకి చెప్పాడు.

"కామ్రేడ్ వెంకయ్యా! తెలియకేం!" అన్నాడు పోర్టరు.

"ఎక్కడ ?"

పోర్టరు పొలాల్లోనుంచి వెళ్ళే కాలిబాటను చూపించాడు. దారి తిరిగినన్ని మెలికలూ చేత్తో చూపిస్తూ చెప్పాడు. "ఇట్లా

వెళ్ళి ఎడంపక్కకి తిరిగి, ముక్కుకు సూటిగా ఇరవై గజాలు నడిస్తే అత డిల్లోస్తుంది."

వానల్లేకపోవటంవల్ల చేలన్నీ నెరలిచ్చి వున్నాయి. గట్లలో పెద్ద పెద్ద కలుగులున్నాయి. పక్కనున్న ఫ్యాక్టరీ శిథిలమయిన పురాతనకట్టడంలాగు పడి వుంది. సంస్కృతభాషను తలచుకున్నప్పుడు కలిగే విషాదంకంటే ఎక్కువ విషాదాన్ని కలిగిస్తూ వుంది. ఒక్క ఫ్యాక్టరీగొట్టం మాత్రం ఆ విషాద దృశ్యాన్ని ఛేదించుకొని నిలబడి భవిష్యత్తులోకి చూస్తూ వుంది.

శిశిరకుమారబాబు కాలిబాటనే పడిపోయి పోర్టరు చూపించిన ఇంటిదగ్గరకు జేరుకున్నాడు. అది పూరిల్లు. పొరపాటు పడ్డానేమోనని భవంతికోసం అటూ ఇటూ చూశాడు. కాని దగ్గరవున్నవన్నీ పూరిళ్ళే!

ఆ ఇంటిపక్కనే చెట్టుకింద కూర్చొని చదువుకుంటున్న వ్యక్తి అతన్ని చూశాడు. ఆవ్యక్తి కొంచెం ముతకమనిషి. వాడిచూపులు కలిగిన మనిషి. బాహ్యప్రపంచసంగతి తప్ప తనజేబుకి చిరుగున్న సంగతే తెలుసుకోలేనిమనిషి. భోజనంలోకి బంగాళా దుంపకూర బాగుంటుందో, కాకరకాయపులుసు బాగుంటుందో ఇంకా తేల్చుకోని మనిషి!!

"ఏంకావాలి?" అని అడిగాడు.

దేశం ఏమయ్యేటట్టు ?

"వెంకయ్యగారిల్లిదేనా?"

-"అదే."

"ఆయనభార్య ఇంట్లో వుందా?"

"ఎవ్వరూ !"

"ఆయనభార్య"

"భార్యలు ఇంట్లో వుండక ఏం చేస్తారు! ఇంట్లోనేవుంటారు. ఎప్పుడూ ఇంట్లోనే వుంటారు," అని చెప్పి ఆవ్యక్తి మళ్ళీ పుస్తకం చదువుకోవటం మొదలుపెట్టాడు.

శిశిరకుమారబాబుకి కష్టం వేసింది. "నేను వూళ్ళోవాళ్ళ భార్యలసంగతి అడగటంలేదు. వెంకయ్య భార్యసంగతి అడుగుతున్నాను," అన్నాడు.

"వెంకయ్యభార్యమాత్రం వూళ్ళోవాళ్ళ భార్యకాదూ?" అని మొహాన విసిరికొట్టినట్టు జవాబు చెప్పాడతడు. ఈ సారి తలకూడా పైకెత్తకుండా జవాబుచెప్పాడు.

శిశిరకుమారబాబుకి కోపం వచ్చింది. బొత్తిగా సంస్కారం లేని మనిషి! సోషలిజం ప్రచారంలోకి రాకముందు పల్లెటూళ్ళు ఎంత మర్యాదగా వుండేవి! ఈసారి తాను రాసే పుస్తకంలో ఇటువంటి విచిత్రవ్యక్తి నొకణ్ణి సృష్టించి, ఇప్పటి యువకుల్ని దెబ్బతియ్యాలి !

దేశం ఏమయ్యేట్టు ?

ఇక ఆవ్యక్తితో లాభంలేదని తానే నెమ్మదిగా వెళ్ళి ఆ ఇంటితలుపు తట్టాడు. లోపల అడుగులచప్పుడు వినిపించిరది. ఒక్క-క్షణం ఆమే అనుకున్నాడు. ఒక్క-క్షణం కాదనుకున్నాడు. ఆ పదధ్వని ఆమెదే అనుకున్నాడు. మళ్ళీ కాదనుకున్నాడు.

ఆమే ! ! !

కాని ఎంత మారిపోయింది ! గుర్తుపట్టటానికే వీల్లేకుండా వుంది! అతడు ఆశ్చర్యంతో అలాగే నిలబడిపోయాడు. అతన్ని చూచి ఆమెకూడా అంతే—అలాగే నిలబడిపోయింది. అతని మొహాన్నుంచి చూపులు తిప్పుకోలేకపోయింది. అతనిమొహం మీాద చూపులు ఆనటమూ లేదు. ఆమెకు అతని మొహం అలికినట్లు కనిపించింది. కాని అతనే అని తెలుసు కాని బాధో, ఆనందమో, ఆ వికారం ఏమిటో తెలియటంలేదు. హృదయం మాత్రం చెడిపోయిన గ్రామఫోను రికార్డులా డుర్రుమనిమోత పెట్టింది. కదలకుండా, మెదలకుండా, రెప్పవెయ్యకుండా చూస్తూ అలాగే నిలబడిపోయింది.

శిశిరకుమారబాబుకి ఏమిా తోచక అటుతిరికి ఇటుతిరికి, గొంతుసవరించుకొని "ఇప్పుడే వచ్చాను" అన్నాడు.

"రండి"—కాని గడపలోనుంచి కదల్లేదు. కదలటం మరచిపోయింది.

"నిన్ను చూచిపోదామని వచ్చాను," అన్నాడు. ఆమాట ఆమెకు వినిపించింది. ఒక్కక్షణం ఆమె పాలిపోయిన మొహం జీవకళతో ప్రకాశించింది. ఒక్కక్షణం ఆనందంతో చూపులు మెరిసినై. ఒక్కక్షణం పెదిమలమీదికి చిరునవ్వు వచ్చినట్లే వచ్చింది !

"రండి"

ఇద్దరూ లోపలికి వెళ్లారు.

ఆ యింటి కంతకీ అదొక్కటే గది. ఆ గదిలో సామాన్లూ అలంకారాలూ ఎక్కువగా లేకపోయినా, పరిశుభ్రంగా వుంది. అలమరలో పుస్తకా లున్నాయి. కుర్చీకి ఎదురుగా బల్లమీద గ్లోబ్ వుంది. గోడకు భూగోళపటం తగిలించివుంది. పక్కనే ఒక ఫోటోవుంది—అదెవ్వరిదో శిశిరకుమారబాబుకి తెలియలేదు. అతని ముప్ఫైసంవత్సరాల జీవితంలో ఆ ఫోటో ఎక్కడా తగ ల్లేదు. ముడివేసుకోవటం చేతగాని నెక్ టై, ముడతలుపడ్డబూర్జ్వ స్కోటూ, బూచివాని బుల్లిగడ్డం, హృదయాల్లోకి దూసుకు పోయే చురుకుచూపులూ — ఆ ఫోటో ఎవ్వరిదో శిశిర కుమారబాబుకి తెలియలేదు. అసలా ఫోటో వెంకయ్య ఎందుకు తగిలించాడో బోధపడలేదు. అతడీ విధంగా గదిని పరి శీలిస్తుంటే తిలకం అతన్ని క్రీగంట చూస్తూ నిలబడింది. అతడు

రావటం ఆమెకు సంతోషం కలిగించినా, తా నిటువంటి కొంపలో వుంటున్నాననే సంగతి అతనికి తెలిసినందుకు విచార పడ్డది.

"అంతా బాగున్నారా?" అని అడిగింది.

"అంతా ఎవ్వరు? నే బాగానే వున్నాను." అన్నాడు. అతనికి తలిదండ్రులు చిన్నతనంలోనే పోయారు. మరింకెవ్వరూ లేరు. ఆ సంగతి ఆమెకు తెలుసు. "నువ్వో" అని అడిగాడు.

ఆమె కళ్ళల్లో నీళ్ళు తిరిగినై. అతడు చూస్తాడేమో నని భయంతో అతని వైపుకి వీపు తిప్పి పుస్తకాలు సర్దుతూ నుంచుంది. పుస్తకం అనుకొని పుస్తకాలకింద వున్న పేపరు తీసేటప్పటికి అరలోని పుస్తకాలన్నీ కిందపడి మోతచేసినయి. దడదడ కొట్టుకునే హృదయంతో ఆమె అలాగే నిలబడింది.

మళ్ళీ బాబే అడిగాడు: "మీావా రెక్కడో మేనేజ రని విన్నాను."

"అవును"

"బాగున్నారా?"

"రజై నిచ్చారు"

"ఎందుకు?"

"ఏమో!"

కార్యశూరుడు

"ఇప్పుడేం చేస్తున్నారు?"

"సమ్మెలు చేస్తున్నారు—" ఇక అక్కడ వుండలేకపో యింది. తడబడుతూ గబగబా లోపలకు వెళ్ళిపోయింది.

ఏదెలావున్నా వెంకయ్య ఉద్యోగానికి రిజైనివ్వటం ఆమెకు ఇష్టంలేదని శిశిరకుమారబాబు గ్రహించాడు. గ్లోబ్ గిర్రున సంతోషంతో తిప్పాడు. దేశాలువస్తునై—పోతునై. మళ్ళీ ఆదేసాలే వస్తునై—మళ్ళీ అదేశాలే పోతున్నై. కాలచక్రం కంటే అనేకరెట్లు వేగంగా తిరుగుతూవుంది గ్లోబ్. అతడు దాన్ని తదేకధ్యానంతో చూశాడు. అయిదారుసంవత్సరాల కిందట జరిగిన తమ కథను జ్ఞాపకంచేసుకోటానికియత్నించాడు.

అప్పు డతడు కాలేజీలో బి. ఏ. చదువుతుండేవాడు. తిలకం ఇంటర్మీడియట్ చదువుతూవుండేది. అతడు కాలేజీ మేగజీన్లో పద్యాలు వ్రాశాడు.మర్నాడు తిలకం కనిపించి అతనిపద్యాలు పొగిడింది. అప్పట్నుంచీ ఇద్దరికీ స్నేహం కుదిరింది. అతడు తాను రాసిన పద్యాలు చదివి వినిపిస్తే ఆమె విని సంతోషించేది. కాలేజీ విడిచిపెట్టింతర్వాత ఇద్దరూ రోజూ షికారు వెళ్ళేవారు. సముద్రంవొడ్డున కూర్చొని అలల్ని తిలకించేవారు. సూర్యాస్తమయాన్ని తిలకించేవారు. తన్మయత్వం చెందేవారు. ఆ వాతావరణంలో అతడు వ్రాసిన ప్రేమగీతాలు అర్ధనిమీలిత

నేత్రాలతో పాడేవాడు. ఆమె తన ఆనందాన్నంతా నిట్టూర్పుల్లో విడిచేది! కాని రోజులు ఒకేరకంగా గడవ్వు. ఒకరోజు ఇద్దరికీ తగాదావచ్చింది—చాలా స్వల్పవిషయం. తిలకం పన్నీరు పువ్వుని చూచి, "ఆమొండిచెట్టుకి అంతసువాసనగల పువ్వు ఎలాపుట్టిందో!" అన్నది. శిశిరకుమారబాబు "చిద్విలాసం! వికారంగావుండే నీ తండ్రికి నువ్వెలా పుట్టావు?" అన్నాడు. అతడు నవ్వులాటకే అన్నాడు. కాని ఆమెకు కోపం వచ్చింది. అప్పటినుంచీ అతన్ని కలుసుకోవటం మానేసింది. కొన్నాళ్లకు ఒక ఫ్యాక్టరీ మేనేజర్ని వివాహంచేసుకుందని తెలిసింది. తన మీద కసితీర్చుకోటానికే ఈపని చేసిందనుకున్నాడు శిశిర కుమారబాబు. తరువాత మరికొన్ని సంగతులు తెలిసినయి. తిలకంభర్త సోషలిస్టనీ, అతన్తో తిలకం సరిగ్గా కాపరం చెయ్యటంలేదనీ......

ఈవిధంగా ఆలోచించుకుంటూ, తిలకం కాఫీ తెచ్చి బల్ల మీద పెట్టేవరకూ అతడు గమనించలేదు.

"పుచ్చుకోండీ"

"ఆఁ"

"పుచ్చుకోండి"

"నాకోసం ఎందుకింత శ్రమ?"

కార్యశూరుడు

"ఇది మాకాఫీ మైమే!"

శిశిరకుమారబాబుకి ఆశాభంగమైంది. "మీకోసం కాక పోతే ఇంకెవరికోసం శ్రమపడతాను," అంటుం దనుకున్నాడు. నెమ్మదిగా ఆమెను చూస్తూ కాఫీ ఒక్క గుటక వేశాడు.

"బాగుంది. నీచేతి కాఫీయేనా?"

"కాదు."

ఆమె మనస్సులో మనస్సు లేక •కాదని జవాబు చెప్పింది. లేకపోతే కాఫీకూడా తానే చేస్తున్నాననే సంగతి అతనికి తెలియనివ్వటం ఇష్టంలేకో, లేకపోతే ఇం కెందుకో! ఆలోచించ కుండా జవాబు చెప్పింది. కాని అతనికి మాత్రం ఆజవాబు హాయిని కూర్చింది. చమత్కరిస్తున్న దనుకొని సంతోషంతో బిగ్గరగా నవ్వాడు. ఆమె తబ్బిబ్బుపడి అతన్ని వెకిలిగాచూచింది.

ఇంతలో బయటనుంచి అడుగుల చప్పుడు వినిపించింది. ఆమె మాట్లాడకుండా, చితిలోకి నడిచే సతిలాగా నడిచి తలుపు దగ్గరకు వెళ్ళింది. బయట పుస్తకం చదువుతున్న వ్యక్తి మరిద్దరితో ప్రవేశించాడు. శిశిరకుమారబాబునవ్వు విని ముగ్గురూ వాకిట్లో ఆగారు. చెట్టుకిందనుంచి వొచ్చిన వ్యక్తి చిటచిటలాడుతూ నిలబడ్డాడు. మిగిలిన ఇద్దరూ పీరుల్లాగు నిలబడ్డారు.

గ్రంథాలయ ముద్ర తేది ——

దేశం ఏమయ్యేటట్టు?

తిలకం తొందరగా పరిచయం చెయ్యటానికి ప్రయత్నించింది. "వీరు శిశిరకుమారబాబు—"

అంతే! ఆపేరు వినేటప్పటికే వెంకయ్య ముఖ కళ వళికలు మారిపోయినై. అంతకంటే చెప్పటానికి అవకాశం ఇవ్వలేదు. చిరునవ్వుతో శిశిరకుమారబాబు దగ్గఱకువచ్చి, "మీరా? ఎవ్వరో అనుకున్నాను. క్షమించండి. మీపరిచయం చేసుకోవాలని చాలా రోజుల్నించీ ప్రయత్నిస్తున్నాను. నాభార్య మిమ్మల్ని గురించి చాలా చెప్పింది. మీరు రాసినపుస్తకాలన్నీ మా ఇంట్లో వున్నాయి. మీ ఆఖరి విరహవేదనకూడావుంది. నాభార్యకు మీపుస్తకాలంటే చాలా మక్కువ. భోజనం కూడా మానేసి, నన్నుకూడా వొదిలేసి చదువుతూవుంటుంది," అని కరస్పర్శ చేశాడు.

శిశిరకుమారబాబు కలవరపడ్డాడు. వెంకయ్య తన్నింత హృదయపూర్వకంగా ఆహ్వానిస్తాడని అతడనుకోలేదు. తన్ను చూడగానే చొక్కాచేతులు పైకిమడిచి 'వర్గకలహం' 'విప్లవ చైతన్యం' 'రుధిరం' 'రక్తం' అంటాడనుకున్నాడు.

తిలకం సమాధిలాగు నిలబడి చూస్తూవుంది.

వెంకయ్య తనస్నేహితుల్ని పరిచయం చేశాడు.

అందులో వొకరు సర్దార్ సుబ్బావధాన్లు. వారు ఉపన్యాసకులు. ఎండిపోయిన కార్మికుల రక్తనాళాల్లో నూతనరక్తాన్ని ప్రవహింపజెయ్యగలిగిన వక్త. రెండోవారు కామ్రేడ్ అచ్చయ్యగారు—సమ్మెకమిటీ సెక్రటరీ. సమ్మెలు నిర్వహించటంలో అందెవేసిన చెయ్యి.శిశిరకుమారబాబు సర్దార్ సుబ్బావధాన్లుకి షేక్‌హాం డివ్వబోతే అతడు నమస్కారం పెట్టాడు. కామ్రేడ్ అచ్చయ్యకు నమస్కారం పెడితే అతడు సిగ్గుపడి వెకిలినవ్వు నవ్వి తల వంచుకున్నాడు.

అంతా మళ్ళీ కాఫీకి కూర్చున్నారు. మిగిలిన ముగ్గురూ కాఫీ తాగుడూ సమ్మెనిగూర్చి చర్చించుకుంటూవుంటే శిశిరకుమారబాబు ముళ్ళమీద కూర్చున్నట్లు కూర్చున్నాడు.

"ఇక ఒక రోజు కూడా సమ్మెసాగదు. కూలివాళ్ళు తిండి లేక చస్తున్నారు," అన్నాడు కామ్రేడ్ అచ్చయ్య.

"ఉపన్యాసా లిద్దాం. మీటింగు పెట్టించు," అన్నాడు సర్దార్ కామ్రేడ్ !

"తిండికి లేదంటే ఉపన్యాసాలిస్తానంటావ్ ! ఇంకా నయం, భావకవిత్వం రాస్తానన్నా?" అన్నాడు కామ్రేడ్ అచ్చయ్య.

"ఏం చేద్దామంటావు?"

"ఏం చెయ్యాలో తెలియటంలేదు. ఏదోవొకటి చెయ్యాలి."

"దేశంలోని మిగిలిన కార్మికసంఘాలను సహాయం చెయ్యమని కోరదాం. ఏదన్నా సహాయం లభిస్తే మరొక వారం రోజులు గడపొచ్చు!" అన్నాడు వెంకయ్య.

"ఇలా ఎన్నాళ్ళు?" అన్నాడు కామ్రేడ్.

"వారం రోజులు గడిస్తే చాలు. అప్పటికి యజమాన్లు లొంగితీర్తారు," అన్నాడు వెంకయ్య.

"లొంగకపోతే!"

"మనం లొంగాలి"

"ఇంతా కష్టపడి చివ్వరికి అంతే! అయితే ఈబాధలన్నీ ఎందుకూ?" అని నిట్టూర్చాడు సర్దార్.

"ఈచిన్న పోరాటాల్లో జయం లభిస్తుందని గట్టిగా చెప్పలేం. ఇప్పుడు మనం ఓడిపోయినా అంతిమపోరాటానికి కావలసిన అనుభవం మనకు దొరుకుతుంది. ఈపోరాటాలవల్ల కార్మికుల్లో చైతన్యం కలుగుతుంది. అదే ఇప్పుడు మనకు కావలసింది" అన్నాడు వెంకయ్య.

"ప్రపంచ కార్మికులారా! ఏకము గండు," అని మోగాడు సర్దార్.

కాఫీ పూర్తయిం తర్వాతకూడా చాలాసేపు మాట్లాడుకున్నారు. మధ్యమధ్యలో ఉద్రేకాలు పెరిగి దూషించుకున్నారు.

శిశిరకుమారబాబు అయోమయంగా కూర్చున్నాడు. సంస్కారం లేని, వాళ్ళని చూస్తే అతనికి అసహ్యంవేసింది. తిలకంలో మార్పూ, ఈకొంపలో ఆమెపడే బాధా అప్పుడతనికిఅర్థమైనై.

ముగ్గురూ లేచారు. వెంకయ్య శిశిరకుమారబాబు వైపుకి తిరిగి, "కొంచం పనుంది. వెళ్ళివస్తాను. నాలుగురోజు లుంటారుగా," అన్నాడు.

"లేదు. మద్రాసులో కవుల సమ్మేళనకు వెళ్తూ చూచి పోదామని దిగాను. రేపు వుదయం వెళ్ళిపోవాలి."

"అలా కాదు. నాలుగు రోజులన్నా వుండాలి," అని వెంకయ్య కోరాడు.

"వుండండి" అన్నాడు సర్దార్.

"వుండండి" అన్నాడు కామ్రేడ్.

తిలకం చూపుల్తో ప్రార్థించింది. అతడు కష్టంమీద అంగీకరించాడు. వెంకయ్య బయటికివెళ్తూ జ్ఞాపకం చేశాడు:"నాలుగు రోజులంటే, నాలుగురోజులు."

* *

మర్నాడు వెంకయ్య రాలేదు. ఈ అయిదు సంవత్సరాల్లో తిలకం అంత సంతోషంగా ఎప్పుడూ లేదు. విద్యార్థిని దశలో వొదిలిన జీవితాన్ని మళ్ళీ అందుకుంది. తోటలో కూర్చొని

శిశిరకుమారబాబుతో కబుర్లు చెప్తూవుంది. పూర్వదృశ్యాలన్నీ జ్ఞాపకం తెచ్చుకొని ఆనందంతో పొంగిపోయింది. అతడు రాసిన పద్యాలను చదివి వినిపించమని కోరింది. అతడు గొంతు బిగబట్టి, విగ్గు చేత్తో సవరించుకుంటూ, అర్ధనిమీలిత నేత్రాలతో పాడి వినిపించాడు:—

నీ తలలోని పువ్వునై
నీ జడలోని గంటనై
కంటిమీది రెప్పనై
జాకెట్టు చుక్కనై
    నివసిస్తాను
    వసియిస్తాను !
నీవుకట్టిన నీలాంబరాలలో
నీవుతొడ్గిన సిల్కు జంపర్లలో
    కులికించి
    మురిపించి
    నిద్రపోతాను
    నిద్రపోలేను !!

అతని పాటల్ని ఆమె మెచ్చుకుంది. కాని పూర్వం కలిగిన తన్మయత్వం కలగలేదు. ఆమె భావతంత్రులు తెగిపోయినవా?

ఏమి టిది !

ఏమి టిది !

రాత్రంతా ఏడుపుతో ఆలోచనలో నిద్రపోలేదు తిలకం.

*

రెండో రోజుకూడా వెంకయ్య రాలేదు. కూలీలను ఆర్గనైజ్ చెయ్యటానికి వెళ్ళివుంటాడని చెప్పింది తిలకం.

"ఆర్గనైజ్ చేస్తాడా?"

"అవును"

"అంటే !"

"కూలీ లందరు ఏకము కావలెరా!"అని పాడింది. ఇద్దరూ నవ్వుకున్నారు. కాని ఆ రోజు శిశిరకుమారబాబుని పద్యాలు పాడమని తిలకం అడగనూలేదు. అతను పాడనూలేదు. ఆరాత్రి మాత్రం తిలకం పడుకొని 'కూలీలందరు ఏకము కావలెరా!' అనే పాట పదిపన్నెండుసార్లు పాడుకుంది. ఆశ్చర్య మేమిటంటే పాడుకున్నకొద్దీ ఆమె కా పాట బాగుంది. శిశిరకుమారబాబు పాట లివ్వలేకపోయిన ఆనందం ఆ పాట ఇచ్చింది.

* *

మూడో రోజుకూడా వెంకయ్యరాలేదు. ఇవ్వాళ తిలకం షికారు వెళ్ళలేదు. శిశిరకుమారబాబు అడిగితే "తలనొప్పిగా

841 R

వుంది. మీరు వెళ్ళిరండి," అని చెప్పింది. అతడు తిరిగివచ్చే టప్పటికి వెంకయ్య పుస్తకం చదువుతూ కూర్చుంది.

"ఎలావుంది?" అని అడిగాడు బాబు.

"బాగుంది"

"ఏమిటి?" - వింతగా అడిగాడు.

"పుస్తకం"

"పుస్తకం కాదు"

"మరేమిటి?"

"తలనొప్పి"

"ఎవ్వరికి?"

ఇక అతడు ఎక్కువ ప్రశ్నించలేదు.

* *

నాలుగో రోజుకూడా వెంకయ్య రాలేదు. ఇవ్వాళ తిలకం శిశిరకుమారబాబుకి అసలు కనిపించేలేదు. వంటింట్లోకూర్చొని అదే పుస్తకం తదేకధ్యానంతో చదువుతూవుంది. శిశిరకుమార బాబుకి ఏమీ తోచక దాసీదాంతో సరసా లాడుతుంటే చూచింది. కాని ఏ మాత్రం ఆశ్చర్యపడలేదు. ఎందుకు పడు తుంది? ఆ పుస్తకంలో ఈ సంభాషణ చదువుతూ వుంది—

భూదేవి—నీవు ఎందుకు రాస్తున్నావ్?

కవి—కోకిల ఎందుకు పాడుతూవుంది?

భూదేవి—అది పక్షి

కవి—నేనూ పక్షినే!

భూదేవి—నీవు మనిషివి

కవి—అయితే!

భూదేవి—ఆ కృత్రిమ వాతావరణంలో వూపిరి రాడక పాతాళలోకంలో పడిపోతావు.

*   *

అయిదో రోజు వెంకయ్య వచ్చాడు. చాలా గాభరాగా వున్నాడు. రేగిన జుట్టూ, పెరిగిన గడ్డం, దుమ్ముకొట్టుకున్న బట్టలూ-మాక్సిం గార్కీ పుస్తకం జీవం పోసుకొచ్చినట్లుంది. గదిలో అడుగుపెట్టగానే శిశిరకుమారబాబుని అడిగాడు—"తిలకం ఏది?"

అతన్ని చూచి శిశిరకుమారబాబు కొంచం భయపడ్డాడు. ఇలాంటి వ్యక్తుల్ని గూర్చి పుస్తకాల్లో చదవటానికే అతడు భయపడతాడు. ఇక జీవితంలో ఎలా ఎదుర్కొంటాడు?

"తిలకం ఏది?" అని మళ్ళీ అడిగాడు వెంకయ్య. ఈసారి వెంకయ్యలో ఆదుర్దాకంటే విచారం ఎక్కువ కనిపించింది.

"వంటగదిలో వుంది." అని చెప్పాడు బాబు.

"వంటగదిలోనా?"

"అవును"

"ఏం చేస్తూవుంది?"

"వంటగదిలో ఏంచేస్తారు?"

"ఇడ్డెన్లా?" కోపంగా అడిగాడు వెంకయ్య.

కాదు అన్నట్లు తలూపాడు శిశిరకుమారబాబు.

వెంకయ్య ఆలస్యాన్ని భరించలేకపోయాడు. "చెప్పు. ఏంచేస్తూవుంది?" అని రెండడుగులు ముందుకువేసి గద్దించాడు.

"చదువుతూవుంది" అని చెప్పాడు బాబు.

"ఏ పుస్తకం? నీ పుస్తకమా?"

"కాదు, నీపుస్తకం"

వెంకయ్య ఒక్క నిట్టూర్పు విడిచాడు. గ్లోబ్ గిర్రున తిప్పాడు. గబగబా ఫొటో దగ్గరకు వెళ్ళాడు. "ప్రపంచ కార్మికులారా, ఏకము గండు" అని కేకవేశాడు.

ఆ కేకకు శిశిరకుమారబాబు ఉలిక్కిపడ్డాడు. వెంకయ్య అతనిదగ్గరకు వొచ్చి చెవిలో రహస్యంగా చెప్పాడు: "అయితే ఇక నువ్వెందుకు? నువ్వెళ్ళొచ్చు!"

ఈ మాటలకు శిశిరకుమారబాబు నిర్విణ్ణు డయ్యాడు. వెంకయ్యని అర్థంచేసుకోటానికి ప్రయత్నించాడు. తా నేం

చేశాడు? వెంకయ్యాకోర్కెమీదే వుంటున్నాడాయెను—
" మీకింత కష్టంగా ఉందని తెలిస్తే అసలే వుండేవాణ్ణికాదు."
అన్నాడు.

"అదేంమాట ! ఉండకపోతే ఎలా?" అన్నాడు వెంకయ్య. అద్దంలో మొహం చూచుకుంటూ, జుట్టు సర్దుకుంటూ మాట్లాడాడు: "మీరు ఉండాలి. అయితే నాలుగు రోజులుమాత్రమే ఉండాలి," అని కులికాడు.

"ఎందుకు?"

వెంకయ్య అద్దం దగ్గరనుంచి శిశిరకుమారబాబు దగ్గరకు వొస్తూ, సీరియస్‌గా చెప్పాడు:—"మీరిద్దరూ ప్రేమించుకున్నారని నాకు తెలుసు. మీ పూర్వపరిచయం నాకు తెలుసు. అందుకనే నిన్ను నాలుగురోజులుండమని బలవంతపెట్టాను."

"ఎందుకు??"

"చెబుతాను. ఇదివరకు మీపరిచయమల్లా ఎక్కడో ఎప్పుడో కలవటం, కవిత్వం మాట్లాడుకోవటం, తన్మయత్వం చెందటంతో సరిపోయింది. అంతేగాని నిన్ను మనుష్యునిగా అర్థంచేసుకునే అవకాశం తిలకానికి లేకపోయింది. అందుకని నిన్ను గురించీ, నీతో గడపిన 'మధుర' క్షణాలను గురించీ ఎప్పుడూ ఆలోచించుకుంటూ, తన ప్రస్తుత జీవితంతో పోల్చి

కొని విచారిస్తుండేది. ఎంతచేసినా, ఎంత ప్రయత్నించినా కుటుంబజీవితం వేరు, ప్రేమజీవితం వేరు. కుటుంబభారం వృద్దేకంతో కూడిన ప్రేమ జీవితంలా వుండమంటే ఎలా వుంటుంది? ప్రియునికి మల్లే పొగుడుతూ, వర్ణిస్తూ 'ప్రేయసీ, ప్రేయసీ నీ వాల్జడనే ప్రేయసీ' అనుకుంటూ తిరగటానికి భర్తకి ఎలా మనస్కరిస్తుంది? ఎలాతీరుతుంది? ఆ సంగతి తెలియక తిలకం తనజీవితాన్ని దుర్భరం చేసుకుంటూవుంది. ఎప్పుడూ కిటికీదగ్గర కూర్చోవటం,నీతో గడిపిన క్షణాల్ని స్మృతిపథానికి తెచ్చుకోవటం, నిట్టూర్పులు విడవటం! ఏంచెయ్యాలాఅని నేను చాలా ఆలోచించాను. తిలకం అంటే నాకు చాలా ప్రేమ. ఆమె కష్టపట్టం చూచి సహించలేను. అందుకని నీదగ్గరకువచ్చి నీసహాయం తీసుకుందామనుకున్నాను. అదృష్టవశాత్తూ నువ్వే వచ్చావు,'' అని నవ్వటం మొదలు పెట్టాడు వెంకయ్య.

శిశిరకుమార బాబు మాట్లాడకుండా వింటున్నాడు. వెంకయ్యనవ్వు అతని హృదయాన్ని దహించివేస్తూవుంది.

వెంకయ్య అందుకున్నాడు:— ''ఈ నాలుగురోజుల పరిచయంతో ఆమె కైపుదిగిపోయివుంటుంది. నువ్వెంత సామాన్యమానవుడవో, దుర్భరపురుషుడవో, నీకవిత్వం ఎంత పనికిమాలిందో ఆమెకు తెలిసివుంటుంది. నీ పద్యాలకంటే నే ఫ్యాక్ట

రీలో రాసే ఎకౌంట్లే ఉపయోగకరమైనవని తెలిసుంటుంది. నువ్వు పాడే పాటలకంటే నేనువాగే నినాదాలే ఉపయోగకరములని తెలుసుకుని ఉంటుంది. పైత్యంతో ఎక్కువ కాలం ప్రజల్ని మోసం చెయ్యలేం! అందుకనే నిన్ను నాలుగు రోజు లుండమని కోరాను. నిన్ను అర్థంచేసుకునే అవకాశం ఇవ్వటానికి నే నింట్లో లేకుండా వెళ్ళాను. నువ్వు, రాగానే వెళ్తే ఏమయ్యేదో తెలుసా! ఆమె నిట్టూర్పులు మరీ ఎక్కువయ్యేవి. ఆమెజీవితం నాశనమయ్యేది. ఇక భయంలేదు. ఇక నీ అవసరంలేదు. నువ్వెళ్ళొచ్చు," అని లోపలికి సంతోషంగా గెంతాడు.

శిశిరకుమారబాబుకి కోపం వచ్చింది. వెంకయ్య తన్నీ నీచ కార్యానికి ఉపయోగించుకున్నందుకు రోషం వచ్చింది. భార్యాభర్తల తగాదా తీర్చటానికి తానీవిధంగా వాడుకోబడతానని అతడు కల్లోకూడా అనుకోలేదు. అది అతని సిద్ధాంతానికి వ్యతిరేకంకూడా! తన సిద్ధాంతం ఈ ఫ్లాట్స్, ఈ ఫ్యాక్టరీ పొగలో భగ్నమయిం దని ఉక్రోషం వచ్చింది. తిలకంతో చెప్పాలని గబగబా లోపలకు వెళ్లాడు.

కాని తిలకంగదికి వెళ్లేదార్లో వెంకయ్య కనిపించాడు. "ఎక్కడికి?" అని అడిగాడు.

"తిలకంతో మాట్లాడాలి"

వెంకయ్య ఈ మాటకు బిగ్గరగా నవ్వాడు—"ఆశకు అంతు లేదు భాయీసాబ్! తిలకంతో నే మాట్లాడుతాను. జరిగిన సంగతంతా చెబుతాను. మీరు వెళ్ళండి వెళ్ళి కవిసమ్మేళనాలు చేయించండి," అన్నాడు.

శిశిరకుమారబాబు కోపంతో తుకతుకలాడి పోయాడు. కాని వెంకయ్య వైఖరి చూస్తే భయంవేసింది! పట్టుపడితే, ఇంకొక్క మాటంటే తంతా డనుకున్నాడు. "ప్రపంచకార్మికులారా, ఏకముగండు"అని మీదకు దూకుతా డనుకున్నాడు.

"ఎక్స్ప్లాయిటేషన్—ఎక్స్ప్లాయిటేషన్" అనుకుంటూ వచ్చిందారి పట్టాడు.